

HAC OLAYINA GENEL BİR BAKIŞ

Sami USLU
Bas Müfettiş

HAC OLAYI, BURADAN DÖNEN MÜSLÜMANIN HAYATINDA BİR DÖNÜM NOKTASIDIR. ARTIK İSMİNİN BAŞINA MHACr LÂKABI TAKILMIŞTIR. ESKİDEN OLDUĞU GİBİ, HEMEN HER HAREKETİNİ KONTROLSÜZ YAPAMAYACAKTIR. İŞ HAYATINDA, ÇEVRESİNDE ONU BAMBAAŞKA BİR HÜRMET HALKASI TAKİP ETMEKTEDİR. TIPKI ASKER ARKADAŞLIĞI GİBİ HACI ARKADAŞLIĞI OLUŞMUŞTUR. KARŞILIKLI ZİYARETLER BİRBİRİNİ TAKİP ETMEKTEDİR. CAMİ CEMAATİNİN DEVAMLILARI ARASINDADIR.

BİLDİĞİMİZ üzere Hac, İslâm'ın beş temel şartından biridir. Zengin olan müslümanlara farzdır. Kameri aylardan Zilhicce ayında gerçekleştirilir. Mekke-i Mükerrreme dışından gelenler, mikad mahallerinden birinde ihrama girerler, Mekke-i Mükerrreme'ye varıldığında ilk ziyaret tavafı ifa edilir. (Bu durum hac şekillerine göre değişebilir). Bundan sonra ya ihramlı olarak doğrudan Arafat'a çıkılır veya bir süre sonra tekrar ihrama girilerek vakfe için Arafat'a hareket edilir. Zilhicce'nin dokuzuncu günü Arafat'ta bulunulur; güneş battıktan sonra Arafat'tan Müzdelife'ye inilir. Burada gecelenir. Vakfe'yi müteakip Mina'ya geçilir. Mina'da üç gün şeytan taşlanır. (Bu arada kurban kesme durumunda olanlar kurbanlarını keserler) İhram'- dan çıkılır. Farz olan tavaf eda edilir, say yapılır. Böylece Hac ibadeti sona ermiş olur. Bütün bu menasikin belli zamanlar ve belli yerleri vardır. Tesbit edilen hudutlar dışına çıkılmaz. Yapılmaması icab eden haller için muayyen cezalar konulmuştur. Her şey bir plan ve program içinde cereyan etmek zorundadır. Zira Cenab-ı Allah ibadeti, bu şekilde emretmiştir. Haccın hemen her bölümünde mukabil bir kimseyle temas söz konusudur. Bu kimse her zaman o şahsın yakın tanıdığı olmayabilir. Başka milletlerden; ömründe hiç görmediği, belki de bir daha hiç görmeyeceği insanlar da olabilir. Gerek ibadetin ifası sırasında ve gerekse diğer vakitlerde, tesiri altında kalabileceği çizgiler yazımızın konusunu teşkil etmektedir.

Haa adayı, bu ibadeti ifaya karar verdiği andan itibaren ruhen bir başkalık içerisine girmeye başlamıştır. Yolculuğun ilk heyecanı evinden uğurlanırken, helâllik dilerken hissedilmektedir. Köyünden, kentinden hatta ülkesinden ayrılırken gönlü bir hoştur; iç dünyası "nurlanmaya" başlamıştır. Yeni yeni arkadaşları olmuştur. Yolculuk esnasında herkes birbirini ölçüp biçmeye yönelmiştir. Yanlarındaki kumanyalara varıncaya kadar karşılıklı değerlendirmeler yapılır; bencil tipler, sinirli olanlar, çok küçük bir olayla daralanlar, karşısındakinin hakkına riayeti kabullenemeyen tipik kişiler gözlerden uzak değildir. Bu görüntüler olayların içinde olan kimseyi düşündürür; ne gibi bir yolculukta olduğu zihnini meşgul eder. Yolculuk nihayete ermiştir. Mukaddes diyarın hudut kapısına varılmıştır. Giriş işlemleri sonuçlandıktan sonra vasıtalar Mekke'ye doğru akmaya başlamıştır. Dünyanın dört bir yanından gelmiş haa kabileleri, temaşa hudutları alanına girmiştir. Siyah, beyaz, sarı, kahverengi veya cimcimeleri çok farklı, cüsseleri birbirine benzemeyen Cenab-ı Allah'ın Hücûrât Sûresinde tasvir ettiği başka ırklara, başka milletlere mensup insanlar görmektedir. Mekke sokakları, çarşıları bambaşkadır. Kur'an sesleri kulaklara ulaşmakta, hiçbir kayıt ve müdahale olmaksızın her çeşit görüntü zihinleri meşgul etmektedir. Her ülkeden gelmiş haa adayları fevc fevc harem istikametinde yürümekte, "Lebbeyk Allahümme Lebbeyk" nidaları göğe yükselmektedir. Namaz vakti geldiğinde; dükkan sahipleri kepenklerini indirmekte veya basit bir örtü ile eşyasını setrederek namaza koşmakta, yetişebildiği yerde, caddede, sokakta bulabildiği bir küçük boşlukta namaza durmaktadır. Hiçkim senin hiçbir yerde göremeyeetjii bir başka muhteşem manzara da Kabe-i Muazzam ada yaşanmaktadır. Yüzbinlere ulaşan bir kitle Metafta belli bir istikamete doğru dönmektedir. Büyük bir insan seli göğe doğru yükselen helezoni nur aydınlığı içinde Rabbinde yalvarmaktadır. Kabe, insanlık tarihinin başından bu yana, bütün kainatın ağırlığı görünümünde ruhani vakan içinde ilk görüldüğünde o kimseyi, şimşek çarpmış bir etkiyle sarsar. Artık her şey unutulmuş, ne mal ne mülk ve ne de diğer sahip olunan şeyler hatırdadır değildir. Yolculuk esnasındaki tatsızlıklar kişinin içini burkmaktadır. Bu yolculuktan önce bilerek işlediği hatalardan nedamet duymaktadır. Bir daha günah istememeye karar

verilmektedir. Dudaklar kıpırdamakta, gözler sadece Kabe'yi seyre dalmıştır. Tavaf başlamıştır. Kimse kimseyi düşünemeyecek bir heyecan içerisinde. Binlerce kilometrelik mesafelerden gelmiş müslümanlar bir bütündür. I Makam-ı İbrahim'de kılınan iki rekat namazla tavaf son bulmuştur. Safa ile Merve tepeleri arasında yapılan Sa'y aynı heyecanın devamıdır. Arafat'a akılacak güne kadar Harem'de ibadetler heyecanın doruk noktasında devam eder. Hacı adayı artık çevresindeki insanlarla ilgilenmektedir. Ülkesinde işgal ettiği konulardan tutun da, ülkelerin siyasi, idari ve ekonomik yapılarıyla meşgul olmaya başlamıştır. Konuştukları diller bakımından dikkate değer manzaralar arzinektedirler. Elli civarında İslâm ülkesinden gelmiş; bu miktarın bir kaç katı diğer batı ülkelerinden mukaddes beldeye ulaşmış hacı adayları birbirleriyle çok güç anlamaktadırlar. Arapça, İngilizce, Fransızca konuşanlardan ayrı olarak bugün dünya üzerinde beynelmînel olmayan lisanları konuşanlar; haa adayları kitlesinin genel görünümünü sergilemektedir. Ülkemizi değerlendirdiğimizde, şöyle bir durum ortaya çıkmaktadır: Hacca gelen vatandaşlarımızın kültür seviyelerini de düşünürsek, lisan açısından en zayıf olanlar içerisinde yer almaktadırlar. Diğer müslümanlarla konuşamamaktadırlar. Ancak Türk insanının kıvrak zekâsı, üstün feraseti güçlüğü bertaraf etmektedir. Nice insanlar tanımışızdır ki bunlar; hayatlarında ilk defa bu mukaddes ibadet sebebiyle yurtdışına çıkmaktadırlar; yine de Anadolu köyünden gelmiş zeki haa annelerimiz ikamet ettikleri evlerde tanıştıkları ev sahipleriyle rahatlıkla anlaşabilmekte, hatta onları Türkiye'ye kendi köylerine davet etmektedirler. Çarşılarda dolaşırken dükkan sahipleriyle kolaylıkla pazarlık yapan, onlara Türkçe bazı kelimeleri öğretirken yine bizim insanımızdır. İtiraf etmeliyiz ki bu örnekler hacılarımızın Hac ibadeti esnasında diğer milletlerle yapması icap eden sosyalbeşeri temaslara yeterli olamamaktadır. Bu değerlendirmeye münevver diye nitelediğimiz entellektüel zümremiz de - maateessüf- dahildir. Gerek Mekke'de ve gerekse Medine'de Türk hacısı için açtığımız Diyanet Hastanesi'nde çalışan personel dahi, hiç olmazsa bir batı diliyle meslektaşlarıyla konuşmakta güçlük çekmektedirler. Yazımız konusu dışında olan bu husus maarifimizin çilesi olmalıdır. Hacı adayları Zilhicce'nin dokuzuncu günü Arafat'tadırlar. Binbir güçle buraya ulaşmışlardır. Artık "Aday"-lık son bulmuştur. Arafat, Mekke'ye 20 km.civanda düz bir vadidir. Hudutları Resulüllah tarafından çizilmiştir. Yerli ve yabancı iki milyon civarında müslüman Rablerinin emrine uyarak burada toplanmışlardır. Modern otobanlar arasında ayrılan kum bölmelere ülkelere göre kurulmuş çadırlar ve bembeyaz ihram içerisindeki insan seli mahşeri bir manzarayı remz etmektedir. Uzaktan bakıldığında Cebelürrahme'de küçük küçük kıpırdanırlar, en ufak bir kara parçasının görülmeyişi, hacıların şiddetli sıcaklığın altında burasını iskân mahalli olarak seçmesi iman gücünün ne büyük bir kuvvet olduğuna açık deliller olarak seyredilmektedir. Bu kadar insanı dünyada hiç bir kuvvet icbaren bir yerden bir yere intikal ettiremezken, sadece Cenab-ı Allah'a olan iman kuvveti, dünyanın dört bucağından gelen milyonlarca müslümanı buraya cezbetmiştir. Güneş batmıştır. Hacılar Arafat'tan Meş'ar-i Harama doğru akmaya başlamıştır. Birkaç saat içinde Arafat vadisi boşalmıştır. Genç-yaşlı herkes canını dişine takarak güç bir intikal içerisinde. Meş'ar-i Haram'da Allah'ı zikredeceklerdir. Burası Müzdelife dediğimiz yerdir. Vakfe'yi takiben Mina'ya yine çetin bir yolculuk yapılacaktır. Dörtbeş kilometrelik bir yol izdihamdan dolayı çok zor aşılacaktır. Mina, Arafat'tan da küçük, etrafı dağlarla çevrilmiş, doğudan batıya uzanan, batı istikametinde daralan kısmında Hz. İbrahim'in oğlu İsmail'i kurban etmeye getirirken İsmail'in gönlünü çelmeye çalışan tblis'in yani Şeytan'ın taşlandığı (Cemerat'ın bulunduğu) yerdir. Mina'da her hacıya yüzdoksanbeş santimlik bir yer isabet etmektedir. Arafat'ta olduğu gibi ülkelerin hacı adedine göre taksim edilmiştir. Hacılar burada; yine çadırlarda üç gün misafir edilmektedir. Usulüne göre şeytan taşlanmakta, kurban kesilmekte, traş olup ihramdan çıkıldıktan sonra, hacılar Mina'dan Mekke'ye giderek farz tavafı eda etmektedirler. Hac menasîki böylece son bulmuştur. Arzu edenler bir süre daha Mekke'de misafirliklerine devam edebilirler. Fakat umumiyetle müslümanlar veda tavafı yaparak ya ülkelerine dönmeye başlarlar veya Resulüllahın şehri. olan Medine-i Münevver'e de Ravza-i Mutahhara'yı ziyarete giderler. Hac menasîki içerisinde emredilmemiş olmakla birlikte, Resulüllah şehri Medine'nin ziyaret edilişi hacılar için bambaşka bir heyecan kaynağı, eşi emsali bir başka beldeye görülmeyen surûr ve inşirah vesilesidir. Hacılar burada sekiz gün kalırlar. Peygamber Efendimizin mescidinde bol bol namaz kılarlar. Kainatın efendisine salat ve selâmlar getirirler. Hac olayı, buradan dönen müslümanın hayatında bir dönüm noktasıdır. Artık isminin başına "Hacı" lakabı takılmıştır. Eskiden olduğu gibi, hemen her hareketini kontrolsüz yapamayacaktır. İş hayatında, çevresinde onu bambaşka bir hürmet halkası takip etmektedir. Tıpkı asker arkadaşlığı gibi hacı arkadaşlığı oluşmuştur. Karşılıklı ziyaretler birbirini takip etmektedir. Cami cemaatinin devamlıları arasındadır. Hac ibadetiyle ilgili konuya bir başka veçheden bakacak

olursak, bugün bu muhteşem ibadet ülkeler arası münasebetlerde, karşılıklı müşkillere bir deva olarak -
üzülerek ifade edelim ki - değerlendirilmemektedir. Kanaatimizce bu husus ayrı bir başlık altında incelenmelidir.
Gerçekte Cenab-ı Allah'ın emri bu istikamettedir. Mina günlerinde bazı toplantılar düzenlenmekte, ise de
istenilen seviyede bir sonuca ulaşılamamaktadır. İslâm ülkelerinin sosyal, siyasi, ekonomik birçok problemleri
vardır. Hac gibi muazzam bir ibadetin uzlaştırıcı, insanları birbirlerine yakınlaştırıcı ve hatta bütünleştirici bir
ma'seri şuur sorumluluğu içinde ele alınarak insanlığın sulh ve sükununa, terakki ve tealisine vesile olmasını
temin için gayret gösterilmelidir. Burada bütün İslam ülkelerinin mesuliyetleri müşterektir. Hac ibadetinin
birçok maksatlarından birisi de budur.